

Recenzja rozprawy doktorskiej

Temat: Modyfikacje raportu wzoru oparte na zmianie splotów, ilości wątków i rodzaju surowca. Zestaw tkanin żakardowych.

Autor: mgr Tomasz Drózdź

Promotor: prof. dr hab. Włodzimierz Cygan

Przygotowana na zamówienie, zgodnie z § 6pkt 1 i pkt2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, [...], (Dz. U. z 2016 poz.1586), na podstawie Uchwały nr 56/2018/19 Rady Wydziału Tkaniny i Ubioru Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi z dnia 11 marca 2019 w związku z powołaniem na recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Tomasza Drózdźa, którego przewód doktorski w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki projektowe został wszczęty Uchwałą nr 19/2017/2018 Rady Wydziału Tkaniny i Ubioru Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi z dnia 30 października 2017r.

Uwagi wstępne

Recenzję sporządzono na podstawie przesłanej dokumentacji zawierającej:

- Pismo sporządzone przez Dziekan Wydziału Tkaniny i Ubioru Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi dr hab. Małgorzatę Dobrzyniecką Kojder prof. ASP informujące o zleceniu recenzji oraz umowa.
- Egzemplarz rozprawy doktorskiej.
- Płyta CD z dokumentacją: plik *pdf* rozprawy doktorskiej.

Ocena formalna i merytoryczna: *Modyfikacje raportu wzoru opartego na zmianie splotów, ilości wątków i rodzaju surowca.*

Rozprawa doktorska w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki projektowe mgr Tomasza Drózdźa w części pisemnej posiada formę opisu kluczowych zagadnień tematu, co zapowiada a następnie oddaje złożoność omawianego zagadnienia.

Celem rozprawy jest analiza efektów tkackich oraz eksploracja możliwości technologicznych i projektowych. Prezentowany rezultat w dysertacji dotyczy dokumentacji zestawu różnych zaprojektowanych i zrealizowanych tkanin na przemysłowym krośnie żakardowym Picanol w Instytucie Architektury Tekstyliów Politechniki Łódzkiej.

Zgodnie z założeniem autora, prace stanowią kontekstową analizę całościowego procesu projektowego w drodze do zamierzonego efektu na trzy metrowym raporcie krosna. Konsekwentnie poddaje próbie różne sploty poszukując przestrzenności struktury

3D oraz wyrafinowanej kolorystyki rezygnując z miękkich malarskich przejść, balansując zmiennymi walorami surowca. Uwzględnia sploty wielowarstwowe o połączonych lub rozdzielonych warstwach. W efekcie, faktury tworzą obszary: płaskie, wypukłe, gładkie lub reliefowe. Wprowadza wiele zmiennych parametrów tkania. Jednym z nich jest zróżnicowany wybór surowca włókien syntetycznych, elastomerowych oraz lureksu. Drugim obszarem badawczym jest różnorodność modyfikacji splotu, który w zależności od zmiany liczby wątków daje możliwość poszerzenia palety barwnej oraz uzyskanie gramatury tkaniny, od zwartej i ciężkiej do półprzezroczystej. Wszystkie wyżej wymienione zmienne zostały wykorzystane w zestawieniu jednego wzoru w różnych konfiguracjach splotu, surowca i koloru. Są to, proste figury geometryczne, powstałe przez zapełnianie barwnymi plamami ręcznie narysowanej siatki. Raport zmienia swoją kompozycję po długości. Jak twierdzi autor: *tak zaprojektowany, pozwoli w czytelny sposób prześledzić zmiany i modyfikacje, a motywy geometryczne służą za punkt wyjścia przy zmianie charakteru powierzchni realizowanych tkanin*. Przeprowadzone eksploracje nakreślają potencjał kreacji w zetknięciu ze współczesną technologią. Zatem, nie materiał, nie technikę, lecz sposób myślenia projektanta, wyływający ze znajomości i opinii o cechach tekstylnego medium, poddaję niniejszym rozważaniom, traktując jako istotny punkt wyjścia w projektowaniu. Podsumowując wątek myślowy, należy zwrócić uwagę na koncepcję, która poza technologicznym badaniem, jasno nie precyzuje celu działania. Dookreślony zakres nie wskazuje najważniejszych cech użytkowych wszystkich zaprojektowanych tkanin. Autor wyróżnia tylko trzy, z dziewięciu kompozycji, nakreślając potencjalne zastosowanie poprzez wybór rodzaju surowca, czynnika modyfikacji: odzieżowa - zatytułowana „Srebrna”, obiciowa pt. „Szara” oraz dekoracyjna „Lureks”.

Drugim aspektem jest pominięty wymiar artystyczny w rozumieniu autonomicznej tkaniny, pozostawiając zakres i funkcję rezultatu jako otwartą. Dysertacja nie zawiera wniosków z przeprowadzonych badań dotyczących bezpośredniego wpływu parametrów wątku oraz splotu na cechy użytkowe. Autor skupia się wyłącznie na opisach poszczególnych modyfikacji. Cytując autora: *W jednym procesie tkania możemy otrzymać wielowątkową tkaninę dwustronną, w której obie strony są w pełni użytkowe, równie atrakcyjne, choć o zupełnie odmiennej ekspresji. Klient dostaje kompleksowy wyrób o dużo większym potencjale. Może go różnie aranżować i stosować według swoich potrzeb i upodobań*. Odnosząc się bezpośrednio do cytatu, moją wątpliwość stanowi analiza przedstawionej dokumentacji fotograficznej, w której widoczna dekonstrukcja tkaniny w postaci rozciągniętych płaszczyzn po długości boków raportu, prowokuje pytanie o zakres możliwych cech użytkowych, ponieważ niejednokrotnie zapominamy, iż klient taką wiedzę powinien otrzymać wraz z proponowanym produktem. Rozumiejąc złożoność tematu, takie wnioski wskazałyby możliwy zakres prognozowanego przeznaczenia tkanin pod względem użytkowym, dekoracyjnym lub unikatowym. W sztukach projektowych wiedza dotycząca rozciągliwości, stabilności splotów na wycieranie, dekonstrukcję włókien czy konserwacji stanowi istotny czynnik wielu zależności i użyteczności produktu. Jest pomostem relacji

pomiędzy projektantem a klientem, który uwagę zazwyczaj kieruje na estetykę i funkcjonalność. Odmiennie, zakres ten, zinterpretuje wyrafinowany odbiorca sztuki traktując jako niepodzielną całość - obiekt jako dzieło sztuki - nie niszcząc kompozycji na potencjalne wykroje, mustra czy fragmenty, z których mógłby powstać dowolny nowy produkt. Moją uwagę skupia również proponowany wzór. Z jednej strony wydawałoby się, że stwarza ogromne możliwości, a z drugiej zawęża sposób wykorzystania poprzez swoje ograniczenia zawarte już w kompozycji całości obrazu. Zatem, prowokuje pytanie: jak docelowo - odbiorca, producent nowego produktu lub klient mógłby kreatywnie wykorzystać tak zaprojektowane tkaniny? Mam na myśli również naturalną deformację po zdjęciu z krosna a co za tym idzie, naruszoną stabilność tekstury tkaniny, która pod wpływem własnego ciężaru ulega fizycznym zmianom. Rozumiejąc, że tego typu badania wykraczają poza zakres przedmiotowo postawionego tematu, to nie mniej jednak wiedza związana z cechami użytkowymi staje się ważną „instrukcją obsługi”, buduje, otwiera lub zawęża profesjonalne relacje z odbiorcą oraz wyznacza kierunki przeznaczenia projektu.

Doktorant wskazuje na skomplikowane etapy produkcji, stawiając sobie zadanie projektowe w czasach dynamicznych zmian i nowych trendów. Nie mniej jednak, w tym oceanie nadmiaru produkcji, istnieje pewna nisza, która została doskonale zdiagnozowana - propozycja dla odbiorcy indywidualnego. To najtrudniejsza próba zindywidualizowania swojego projektu, co może uczynić go wyjątkowym, zatem luksusowym.

Analogicznie, w pierwszych latach XIX wieku, kiedy urządzenie skonstruowane, przez Josepha Jacquarda, ułatwiło pracę następnym pokoleniom tkaczy. Wzór powstający na tkaninie był zakodowany na połączonych ze sobą wąskich kartonikach poprzez kombinację dziurek odpowiadających nitkom osnowy. Zamontowana na krośnie maszyna odczytywała kod i podnosiła odpowiednie nitki. W ten sposób na zabytkowych, żakardowych krosnach powstawały unikatowe tkaniny żakardowe. Współczesna technologia proces ten doprowadziła do absolutnej transformacji komputerowej dając szerokie możliwości projektantom i wizjonerom. Świadomość i wiedza są ważne, ale dopiero otwartość na eksperyment i nowe spojrzenie na miarę potrzeb współczesności staje się wiodącą drogą do kompleksowego projektowania. Począwszy od umiejętności graficznych, kompozycji wzoru, aż po wybór i zaprojektowanie splotów awersu i rewersu, ustawienie sekwencji wątkowania i kolorystyki. Na wszystkie etapy niewątpliwym wpływ miał Doktorant, zatem nie tylko technika czy technologia decyduje o wyborze środków ostatecznego rezultatu dzieła. Cytując autora: *„odejście od małych raportów i rytmów, skupienie się na zmianie kompozycji w obrębie jednego raportu, to główne cechy moich realizacji. Tkanina nie składa się z kilku oddzielnych połączonych w tkaniu wzorów, jest to jeden integralny trzymetrowy wzór. Projektowanie bez znajomości parametrów krosna wydłuża proces, wymusza uproszczenia i nieplanowane zmiany projektu”*. Umiejętne wykorzystanie dostępnych narzędzi jest niewątpliwym atutem Doktoranta.

Żakard nadal pozostaje ekskluzywną formą wypowiedzi w nowej formie i kształcie. Kieruje uwagę ku wartościom tkackim, bogactwu znaczeń narosłych w historii. Stanowi,

punkt odniesienia, prawdziwe źródło powrotów na tle bezustannie dokonującej się ewolucji i wbrew minimalistycznym tendencjom. Zaznacza swoją obecność nie tylko w modzie łączącej w sobie nowoczesność z tradycją, ale coraz częściej w architekturze wnętrz, scenografii, ubiorze, produktach współczesnego designu.

Bardzo interesujące są zauważalne analogie dotyczące historii tkaniny współczesnej, zwłaszcza odniesienia do wyczerpującej eksplozji poszukiwań, po którym nastąpiło skupienie uwagi na istniejącej tradycji. Poza podstawowym wariantem przeplotu tkackiego sięgnięto po istniejące poza krosnem techniki. Podobnie Doktorant sięga po współczesne narzędzia z poza przedmiotowej dyscypliny, którymi są specjalistyczne programy komputerowe związane z projektowaniem żakardu. Na myśl przychodzi mi skojarzenie porównawcze, co prawda w innej technologii, ale mentalnie osadzonej w eksperymentalnych poszukiwaniach związanych z projektowaniem splotów płaskich, strukturalnych i 3D dla hafciarek cyfrowych. Jest to interesujące zagadnienie dla technik, które zawdzięczają swą trwałość historyczną dzięki transformacji na nowe technologie, dając wizjonerom niezwykle narzędzia do eksploracji projektowej i artystycznej.

Ważnym punktem w dysertacji jest rozumienie idei design'u odpowiedzialnego oraz refleksji nad nowoczesnym podejściem do projektowania. W krótkim zarysie przedstawia zaobserwowane kierunki, w jakich zmierza współczesne szeroko pojęte wzornictwo. Wskazuje rolę projektanta przemysłowego.

W następnej kolejności omawia wątki historyczne związane z projektowaniem żakardu, skupiając się na rezultatach projektowych i artystycznych środowiska łódzkiego. Wykazuje dużą znajomość tematu w ujęciu historycznym oraz współczesnym.

Wynikiem pracy badawczej jest projekt i realizacja autorskiego zestawu tkanin żakardowych. Poza omawianymi aspektami technologicznymi ważne są wskazania inspiracyjne związane z japońskim podejściem do projektowania nowoczesnych tekstyliów. Cytując autora: *gra struktur [...] poddawanie tkanin wykurczeniu i obróbce termicznej: te środki wyrazu i zabiegi technologiczne stały się moją inspiracją*. W odniesieniu do cytowanych słów autora nasuwa się sugestia dalszych badań i poddanie eksperymentom powstałych tkanin. W myśl Derridy, *nie chodzi bowiem o zniszczenie, a o zrozumienie w jaki sposób „skonstruowana” jest pewna całość, o jej w tym celu swoiste odtworzenie*¹. Zatem nie dekonstrukcja a nowa konstrukcja czasami ukryta w spoiwie tkaniny może formułować przestrzenną geometrię struktury. Fotografia pracy zatytułowanej „Perła” (str. 111) zdecydowanie zdekonstruowanej, sugeruje dalsze poszukiwania, być może zastosowanie takich zabiegów, o których mówi cytat autora. Istotą formy konstrukcji jest to, co u Strzemińskiego nosi miano *eksperymentu formy i wynalazku formy*² czyli ustalenia

¹Derrida J. *List do jednego z japońskich przyjaciół*. Przeł. Jakub M. Godzimirski, przejrzał Stanisław Cichowicz, „Konteksty”, 1994 nr 1/2 (224/225), s. 43-45.

² Śniecikowska B., *Literatura i sztuki wizualne w koncepcjach polskiej awangardy 1918-1939*, Słowo-obraz-dźwięk, Kraków 2002.

koncepcji. Podobne sugestie dotyczą kompozycji zestawu tkanin prezentowanych na stronach 121-129.

Dokumentacja rezultatu wskazuje na oczywisty potencjał techniki żakardowej. Jest atutem idei rozwiązań konstrukcyjnych. Doświadczanie skomplikowanego procesu modelowania formy i struktury jest kanwą dla wiedzy, która wzmacnia świadomość projektową w dobie nowych technologii. Zakres eksploracji tematu został wyczerpująco i klarownie przedstawiony. Nie mniej jednak opis i dokumentacja tkanin jako rezultatu, została przygotowana bez zachowania należytej staranności. Fotografie poszczególnych tkanin wprowadzają chaotyczny odbiór spowodowany sposobem ich ekspozycji w prezentacji poprzez wprowadzony zabieg przypadkowego marszczenia i układania. W odróżnieniu od detali, które w pełni oddają charakter i rezultat prowadzonej pracy badawczej wskazanego tematu. Dokumentacja tekstur jest wystarczającym obrazem precyzyjnie opracowanej technologii, świadczy o bardzo dużej wiedzy i znajomości tematu.

Wszystkie etapy prototypowania – tworzenia wzornicy żakardowej w postaci kart technologicznych zostały udokumentowane i dołączone do każdej z realizacji. Równolegle zostały zaprezentowane wizualne kompilacje możliwości zmian kolorystycznych.

Uzyskany rezultat w odbiorze wrazeniowym, wykazuje duże poczucie wolności twórczej oraz osobistej wypowiedzi artysty. Prostota, a zarazem finezja abstraktu, nacechowana jest w większości realizacji. Dłuższe obcowanie z obiektami niemal rzeźbiarskimi budzi skojarzenia z historią tkanin o najlepszej tradycji.

Pojęcie: „*design jest obecnie dość otwarte na różnorodne interpretacje oraz oferowane wyjaśnienia. Tradycyjnie uznawanego za działalność ograniczoną do tworzenia luksusowych i wyszukanych dóbr, o wyjątkowej wartości estetycznej*”³. Ta wąska definicja artystycznej kreacji luksusu *Lojacono*, trafnie definiuje założenia projektowe rezultatu. Jest to suma kilku aspektów składających się na całość. Po pierwsze wartości ideowe, omawiane wcześniej, po drugie technologia, po trzecie unikatowy dekor tkaniny jako wynik transformacji wizji autora przełożony wielokrotnie na kod programu nowych technologii. Minimalistyczny wzór, drobne, geometryczne kształty, tworzą obszar logicznej konstrukcji o niewyczerpanych możliwościach - paradygmat najbardziej odpowiadający jej uporządkowanej, a przecież przy tym niepozbawionej spontaniczności naturze.

Unikatowa – oprawiona w autorski żakard – bardzo estetyczna, edycja wydawnicza rozprawy doktorskiej spełnia wymogi publikacji naukowej, zawiera merytorycznie i wyczerpująco opracowaną zawartość prowadzonych badań tematu, posiada bogatą bibliografię, źródła właściwie wykorzystane oraz opisy i wyjaśnienia. Stanowi oryginalne podejście do tematu.

³ *Lojacono G., Design e posizionamento delle imprese, „Economia & Management” No. 4,2002.*

Konkluzja

Specyficzna i wymagająca technologia owocuje nowatorskim podejściem zarówno do wzornictwa, jak i stosowanych surowców zmieniając ograniczenia i rygor technologiczny w atuty. Pole działania jest olbrzymie. Powtarzalność procesu i przemysłowa realizacja to współczesna definicja dizajn'u.

Mgr Tomasz Drózdź zrealizował pod opieką prof. Włodzimierza Cygana zestaw tkanin żakardowych o nowej estetyce i nowatorsko opracowanej technologii jako integralnej części wyniku badań tematu: *Modyfikacje raportu wzoru oparte na zmianie splotów, ilości wątków i rodzaju surowca*. Prezentowany rezultat w formie obszernej dokumentacji projektowej i realizacyjnej łączy w całość wszystkie wątki dzieła, które są realnym przykładem innowacyjnego myślenia i determinacji w działaniu. Przedstawiona rozprawa skoncentrowana jest na współczesnym projektowaniu, która coraz mocniej wiąże się z poszukiwaniem rozwiązań zaspokajających społeczne oczekiwania. W rozprawie zostały zaprezentowane założenia tak pojmowanego rozwoju jako tła dla zmian zachodzących w wymiarach zawodu projektanta i redefinicji roli współczesnego design'u opartego na własnych eksperymentach prowadzących bezpośrednio do realizacji projektów.

Przedstawiony wynik badań jak i samo dzieło po szczegółowo przeprowadzonej analizie jest oryginalnym rozwiązaniem postawionego problemu projektowego i ważnym dokonaniem artystycznym. Świadomość plastyczna, umiejętność poszukiwania nowych rozwiązań technologicznych, zdobywanie nowych doświadczeń związanych z projektowaniem przemysłowym świadczy o twórczym nastawieniu na kreatywny rozwój. Jest drogą poszukiwań i przekraczania barier. Proponowana idea upowszechniania tkanin żakardowych na rodzimym rynku jako dostępnych dla każdego jest znacząca dla ciągłości tradycji i zachowania dóbr kultury materialnej. Współczesny przemysł potrzebuje redefinicji swoich działań i zdeterminowanych w działaniu projektantów.

Doktorant wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną, znajomość tematu w danej dyscyplinie artystycznej i kontekstu własnej twórczości, posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i artystycznej.

Oceniam pozytywnie rozprawę doktorską i wskazane dzieło mgr Tomasza Drózdźa. Popieram z całym przekonaniem jego wnioski o otrzymanie stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki projektowej. Ocena jakości i rozmiaru przedstawionego dzieła w dokumentacji Kandydata pozwala stwierdzić zgodność z wymogami, bez zastrzeżeń spełnia wszystkie wymagania ustawowe określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych w zakresie sztuki.

Data sporządzenia recenzji

podpis recenzenta

Poznań, 13.05. 2019 r.

dr hab. Sławomira Chorążyczewska prof. UAP

 6